Nordland FYLKESKOMMUNE

Planbeskrivelse regional plan for arealforvaltning

1. Sammendrag

Regional plan for arealforvaltning søker å gi en felles retning for hvordan Nordlands arealer skal forvaltes i møte med demografiske endringer, klima- og naturutfordringer og økt geopolitisk usikkerhet. Planen legger vekt på en helhetlig og tverrsektoriell samfunnsutvikling og skal bidra til bedre samordning mellom aktører i fylket. Regional plan for arealforvaltning er et strategisk verktøy for en langsiktig og bærekraftig utvikling i hele Nordland.

Planen består av følgende hoved- og delmål:

Hovedmål	**Nordland har attraktive og inkluderende byer og lokalsamfunn**	**Nordland har robuste og tilpasningsdyktige samfunn, med en bærekraftig verdiskaping**	**Nordland har en helhetlig forvaltning av kystsonen**
Delmål	I Nordland vil vi: • Sikre helhetlig og kunnskapsbasert planlegging • Ivareta lokale kvaliteter og bruke de som grunnlag for stedsutviklingen	I Nordland vil vi: • Være rustet til å møte klimaendringene • Ha et sikkert og robust kraftsystem • Ivareta landbrukets produksjonsarealer • Sikre at bruken av naturen ivaretar naturens egenverdi • Ivareta reindriftens naturgrunnlag • Kutte 60% i klimagassutslipp innen 2035	I Nordland vil vi: • Sikre verdier og interesser i strandsonen • Sikre at sjø og land sees i sammenheng

Tabell 1 Hovedmål og delmål

Regional plan for arealforvaltning følges opp gjennom fylkeskommunens innspill og uttalelser til kommunale planer og et handlingsprogram med konkrete tiltak og samarbeid. Det gjøres en årlig vurdering av behov for endringer. Denne prosessen kobles til fylkeskommunens arbeid med økonomiplan og budsjett.

2. Bakgrunn

Arbeidet med regional plan for arealforvaltning ble først forankret gjennom Regional planstrategi for Nordland 2016–2020. Nordland fylkesting vedtok deretter oppstart av planarbeidet i FT-sak

156/18. Arbeidet er senere videreført gjennom planstrategien *Et bærekraftig Nordland – planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021–2024*. Den gjeldende planstrategien, *Et Nordland for framtiden – regional planstrategi for Nordland 2024–2028*, viderefører og forsterker viktigheten av arbeidet.

Planlegging skal fremme bærekraftig utvikling. Helhetlig planlegging er et sentralt verktøy for å bidra til en bærekraftig utvikling som skaper sammenhenger, bidrar til mer forutsigbarhet og bedre beslutninger. Hvilke valg og beslutninger som tas i arealforvaltningen, er avgjørende for å nå nasjonale og internasjonale mål om bærekraftig utvikling. For å realisere mulighetene i Nordland kreves en helhetlig satsing og samarbeid mellom ulike forvaltningsnivå og sektorer. Regionale planer er ett av de viktigste virkemidlene for ønsket omstilling og samfunnsutvikling. Ved å legge til rette for helhetlig forvaltning og utvikling innen temaer som går på tvers av administrative grenser og ansvarsområder.

2.1. Formål med planen

Nordland er fullt av muligheter, og nordlendingen er vår største ressurs. Det skal være godt å bo, jobbe og skape noe i hele Nordland, og målet er at flere blir nordlendinger.

Formålet med planen er å oppdatere og samle arealpolitikken for Nordland i én helhetlig plan, som skal legge til rette for å møte både dagens og framtidige utfordringer og muligheter knyttet til arealbruk i fylket.

Regional plan for arealforvaltning fastsetter den overordnede arealpolitikken for Nordland og gir føringer for kommunal, regional og statlig arealforvaltning i fylket, i tråd med plan- og bygningslovens §8-2. Planen skal bidra til økt forutsigbarhet ved å se regionale mål og lokale behov i sammenheng, og danne et solid grunnlag for samarbeid, koordinering og dialog mellom ulike aktører. Videre skal planen legge til rette for mer helhetlige, forutsigbare og effektive planprosesser i hele fylket.

Planens virkeområde omfatter landarealer, vassdrag og sjøområder ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjen.

2.2. Krav om konsekvensutredning

Alle regionale planer med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal gi en vurdering og beskrivelse av planens virkninger for miljø og samfunn. Dette kalles en konsekvensutredning (KU). Ettersom regional plan for arealforvaltning inneholder arealpolitiske retningslinjer er det vurdert at planen utløser krav om konsekvensutredning jf. KU-forskriftens §6a.

Det finnes ikke en fastsatt metode for konsekvensvurdering av regionale planer. Forskrift om konsekvensutredninger gir imidlertid noen føringer. Her fremgår det at vurderingene som gjøres må være relevant for beslutningene det legges opp til i planen.

2.3. Føringer for planarbeidet

Internasjonale føringer og forpliktelser

Flere internasjonale føringer og forpliktelser ligger til grunn for planarbeidet.

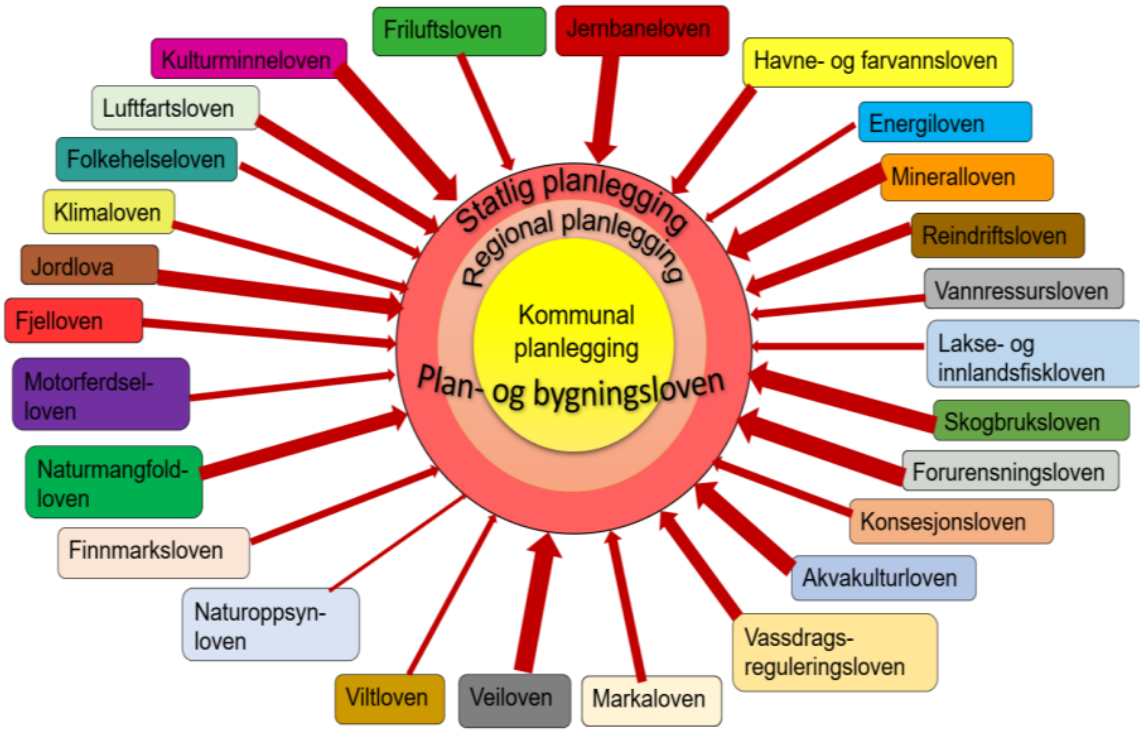
FNs bærekraftsmål utgjør verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, redusere ulikhet og stanse klimaendringene innen 2030. Målene skal fungere som en overordnet, felles retning for offentlig forvaltning, næringsliv og sivilsamfunn på tvers av land og sektorer. FNs bærekraftsmål er delt inn i tre bærekraftsdimensjoner; sosial, økonomisk og miljømessig. For å oppnå en bærekraftig utvikling må alle de tre dimensjonene vurderes samlet.

Den globale naturavtalen fastsetter tydelige, tallfestede mål for vern og restaurering av natur fram mot 2030. Avtalen innebærer blant annet mål om å restaurere 30 prosent av ødelagte naturtyper, sikre 30 prosent representativt vern av land- og havområder, samt redusere introduksjon og etablering av fremmede arter med 50 prosent.

EUs grønne giv (European Green Deal) legger samtidig viktige rammer for overgangen til et klimanøytralt samfunn. Gjennom regelverksutvikling som Fit for 55-pakken og EUs taksonomi for bærekraftig økonomisk aktivitet stilles det tydeligere krav til utslippsreduksjoner, grønn omstilling og bærekraftige investeringer.

I tillegg har den norske stat, fylkeskommuner og kommuner et særskilt ansvar for å ivareta samiske interesser. Dette ansvaret følger av Grunnloven § 108, artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, samt ILO-konvensjon nr. 169 om urfolks rettigheter, og skal ligge til grunn for planlegging og beslutninger som berører samiske samfunn og næringsutøvelse.

Lovverk og forskrift

Figur 1Illustrasjon over lover og forskrifters forhold til plan og bygningsloven (Holt & Winge)

Plan- og bygningsloven er ment å danne en felles arena for alle beslutninger om arealbruk. Koblingene mellom plan- og bygningsloven og de forskjellige sektorlovene varierer fra lov til lov, hvor det er ulike styrkeforhold mellom plansystemet og den enkelte sektorlov. Dette er forsøkt synliggjort med «tykkelsen» på pilene i figuren ovenfor, hvor tykk pil indikerer at plan- og bygningsloven setter standarden, mens tynn pil indikerer mindre strek kobling til plan- og bygningsloven.

Plan- og bygningsloven har en sektorovergripende virkning. Dette kommer blant annet til utrykk gjennom planenes rettsvirkning.

Nasjonale føringer

Det er flere nasjonale føringer og forventninger som skal legges til grunn og følges opp i

planarbeidet.

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Fylkeskommunene og kommunene skal følge opp de nasjonale forventningene i planstrategier og planer.

Statlige planretningslinjer benyttes til å konkretisere nasjonal arealpolitikk og nasjonale interesser innen planlegging etter plan- og bygningsloven. Per i dag er det fem statlige planretningslinjer og rikspolitiske retningslinjer.

- Statlige planretningslinjer for klima og energi
- Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen
- Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging
- Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag

Gjennom planarbeidet har prinsippet om «rett virksomhet på rett sted» og UFF-rammeverket (unngå, flytte og forbedre) pekt seg ut som særlig relevant for Nordland. Dette prinsippet og rammeverket bidrar til at virksomheter vurderes og lokaliseres der det best lar seg gjøre/kan gjøres, samtidig som tiltak med negativ klimaeffekt skal unngås, flyttes og forbedres.

I 2025 ble Totalberedskapsmeldingen (St.9(2024-2025) lagt frem. Meldingen staker ut kursen for å styrke den sivile motstandskraften og Norges totalberedskap. Totalberedskapsmeldingen handler ikke om en enkelt sektor, men inneholder tiltak som berører hver enkelt av oss, offentlig sektor, næringslivet og alle sektorer. Meldingen løfter viktigheten av samarbeid på tvers også innen arealforvaltningen.

Regionale føringer

Planstrategien - Regional plan for livskraftige lokalsamfunn er forankret *i Et Nordland for framtida – Regional planstrategi for Nordland 2024-2028*. Planstrategien gir retning for fylkets prioriterte regionale politikk fram til 2028, og er lagt til grunn i arbeidet med den regionale planen. Planens hovedmål er utarbeidet på grunnlag av de langsiktige utviklingsmålene og identifiserte målkonflikter fastsatt i planstrategien.

3. Planens innhold

Regional plan for arealforvaltning inneholder hovedmål, delmål, strategier og tiltak.

- Hovedmålene er formulert i presens, og beskriver en ønsket tilstand for Nordland.
- Delmålene forteller hvordan vi skal oppnå hovedmålet, og strategiene forteller hva vi skal gjøre for å få dette.
- Tiltakene og oppdragene er det som utgjør planens handlingsprogram. De tydeliggjør hvordan vi skal oppnå strategiene og målene. Handlingsprogrammet har et regionalt fokus og angir tiltak som krever samarbeid for å bli løst.

I tillegg inneholder regional plan for arealforvaltning arealpolitiske retningslinjer. Virkningene av retningslinjene redegjøres for i planbeskrivelsens kapittel 5.

4. Planprosess

4.1. Planprogram

Plan- og bygningsloven krever at det i forkant av alle regionale planer skal utarbeides et planprogram. Planprogrammet fastsetter tema for innretning av planen, behov for utredninger og innhenting av kunnskap samt opplegget for medvirkning.

Første utgave av planprogrammet var på høring høsten 2020. På bakgrunn av innspillene som kom i høringen, ble det utarbeidet et nytt planprogram for å konkretisere arbeidet. Andre versjon av planprogrammet ble utarbeidet etter arbeid i en prosjektgruppe bestående av rådgivere fra Nordland fylkeskommune, Statsforvalteren i Nordland, Norges vassdrags- og energidirektorat, Fiskeridirektoratet og to kommuner.

Planprogrammet var på høring om offentlig ettersyn i perioden 13.02.2024 – 02.04.2024. Det kom 25 høringsinnspill. Planprogrammet ble vedtatt av fylkesrådet i Nordland 02.12.2024.

4.2. Evalueringer

Med bakgrunn i arbeidet med regional plan for arealforvaltning i Nordland er det gjennomført flere evalueringer hvor resultatene fra disse er lagt til grunn for planarbeidet.

Det er gjennomført evaluering av:

- Arealpolitiske retningslinjer i Fylkesplanens kapittel 8
- Regional planbestemmelse og etablering av kjøpesenter i Fylkesplanens kapittel 7
- Evaluering av regional plan for by- og regionssenterpolitikk
- Regional plan for Vefsna

4.3. Organisering av planarbeidet

Arbeidet med regional plan for arealforvaltning og regional plan for livskraftige lokalsamfunn har vært organisert som ett prosjekt.

Prosjektet har felles styringsgruppe bestående av:

- Fylkesråd for næring i Nordland fylkeskommune (leder)
- Kommunesektorens organisasjon
- Statsforvalteren i Nordland
- Nord universitet

Referansegruppa for prosjektet består av:

- Fylkesdirektør samfunnsutvikling i Nordland fylkeskommune (leder)
- Statsforvalteren i Nordland
- Norges vassdrags- og energidirektorat
- Distriktssenteret
- Innovasjon Norge
- Nav
- Landsorganisasjonen i Norge
- Næringslivets hovedorganisasjon
- Polarsirkelrådet
- Sametinget

Det har i tillegg vært en felles prosjektgruppe for de to regionale planene. Denne har bestått av prosjektleder, og en ansvarlig for hver plan.

Arbeidet med å utarbeide planutkast har vært organisert i tre hovedfaser:

1. Kunnskapsgrunnlag
2. Utforming av mål og strategier
3. Innspill og utarbeidelse av arealpolitiske retningslinjer og handlingsprogram

Fase 1 og 2 har vært felles for planarbeidene og fase 3 har vært for hver enkelt plan. I fase 3 var det en egen intern gruppe som tok utgangspunkt i funn og anbefalinger fra evalueringen av da gjeldende arealpolitiske retningslinjer for Nordland. I tillegg ble handlingsprogrammet utformet gjennom medvirkning internt, innspill gitt tidligere i prosessen og anbefalinger fra konsekvensutredningen.

4.4. Kunnskapsgrunnlag

Planarbeidet bygger på kunnskapsgrunnlaget som ble utarbeidet i forbindelse med regional planstrategi 2024-2028. Kunnskapsgrunnlaget har blitt oppdatert og spisset for tematikk som er spesielt relevant for regional plan for arealforvaltning. Kunnskapsgrunnlaget er framstilt som Power BI-rapporter og følger planen som vedlegg.

I tillegg bygger planen på en rekke NOU-er, meldinger til Stortinget og klimasårbarhetsanalysen for Nordland.

4.5. Medvirkning

Regionale arbeidsverksteder
Det ble gjennomført fem regionale arbeidsverksteder sommer og høst 2024. Det ble informert om de to regionale planene, i tillegg til at det ble innhentet innspill til viktige tema og problemstillinger. Samlingene hadde litt ulikt format, og ble gjennomført i Bodø, Svolvær, Sandnessjøen, Narvik og Mo i Rana. Deltakerne inkluderte representanter fra kommuner, fylkeskommunen, næringslivet og statlige aktører.

Arbeidsgrupper
Fase 1 og 2 ble gjennomført vår og sommer 2025. Planarbeidet var da organisert i fire felles arbeidsgrupper for planene:

- Bærekraftig samfunnsutvikling
- Det grønne skiftet
- Attraktive samfunn
- Forvaltning av kystsonen

Arbeidsgruppene besto av fagpersoner i Nordland fylkeskommune, Statsforvalteren i Nordland, NIBIO, Statens vegvesen, Bodø kommune, UiT Norges arktiske universitet, Rana Utvikling, Hamarøy kommune, Distriktssenteret, Husbanken, Mosjøen og Omegn næringsselskap KF, representant fra ungdommens fylkesråd i Nordland, Forum for Natur og Friluftsliv Nordland, Fiskeridirektoratet, Kystverket, Norconsult, Lofotrådet og Nord universitet.

Øvrig involvering og medvirkning

- Informasjons- og innspillsmøter med Ungdommens fylkesråd, rådet for personer med funksjonsnedsettelse og Nordland Eldreråd
- Presentasjon på reinbeitedistriktsledersamlingen i Narvik
- Nettseminar med kommuner og interkommunale politiske råd
- Presentasjon på plan- og samfunnsutviklingskonferansen
- Innlegg på partnerskap landbruk
- Møte med regionale myndigheter
- Møte med reindriftsaktører
- Dialogmøte med kommunene

I løpet av planprosessen er også planarbeidet diskutert på diverse øvrige aktuelle arenaer internt og eksternt der det har vært mulighet for det.

4.6. Konsultasjon

Fylkeskommuner og kommuner har konsultasjonsplikt etter sameloven, i saker som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Regional plan for arealforvaltning ble vurdert til å kunne være gjenstand for konsultasjon etter sameloven.

Norske reindriftssamers landsforbund (NRL) meldte at de ønsket konsultasjon. Det har hittil vært gjennomført tre konsultasjoner fra mai 2024 til mars 2026. Konsultasjonen vil fortsette etter planutkastet har vært på høring og offentlig ettersyn.

Sametinget uttalte i brev av 21.08.25 at de vil vurdere behovet for konsultasjoner i forbindelse med den ordinære høringsperioden. Det vil gjennomføres dialog med Sametinget i høringsperioden om overnevnte.

5. Planens virkninger

Regional plan for arealforvaltning gjelder for hele fylket. Planens virkeområde omfatter både landarealer, vassdrag og sjøområder ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjen.

Retningslinjene gjelder for statlig, regional og kommunal planlegging og arealbruk i Nordland, jf. Plan- og bygningslovens § 8-2. Føringene i retningslinjene skal ikke fravikes ved utstrakt dispensasjonspraksis.

Retningslinjene er ikke juridisk bindende for kommunens arealbruk. De er veiledende, og gjelder for planer og tiltak etter plan- og bygningsloven og andre særlover som berører bruk og vern av arealer og naturressurser i fylket. Avvik fra retningslinjene kan gi grunnlag for innsigelser fra fylkeskommunen, statsforvalteren og andre regionale myndigheter, etter plan- og bygningslovens kapittel 5 og andre særlover som omfatter areal.

Planer og tiltak som er i strid med retningslinjene medfører ikke automatisk innsigelse fra regionale myndigheter. Det skal likevel gjøres konkrete vurderinger i hver enkelt sak, der regionale og nasjonale interesser, samt samfunnsnytten av tiltaket skal vurderes.

Retningslinjene er nummert, men er ikke oppført i prioritert rekkefølge. Det er utarbeidet beskrivelse av enhver retningslinje, for å konkretisere hvordan den både skal og kan følges opp. Noen retningslinjer har krav til vurdering, prosess eller til beslutningsgrunnlaget.

Retningslinjene inneholder både skal og må-formuleringer. Der det i retningslinjen står skal/må, forventes det at utføres for å ikke komme i strid med retningslinjen. Der det i retningslinjen står kan/bør, skal disse anse som faglige råd. Faglige råd skal ikke ansees som krav.

Der det er motstrid mellom mål og retningslinjer, er det retningslinjene som veier tyngst.

6. Konsekvensutredning av planutkast

6.1. Bakgrunn

Regional plan for arealforvaltning inneholder arealpolitiske retningslinjer som gir rammer for utbygging og arealbruksendring. Konsekvensutredningen begrenses til å redegjøre for mulige virkninger av planen på et overordnet nivå, da det ikke legges opp til konkrete utbyggingstiltak gjennom planen, jf. forskrift om konsekvensutredning § 18.

Vinteren 2025/26 ble det gjennomført en konsekvensutredning av regional plan for arealforvaltning. Norconsult ble tildelt oppdraget med konsekvensutredningen, som ble oppsummert i en rapport med flere vedlegg.

Det er de arealpolitiske retningslinjene som har blitt utredet. Dette fordi det er de som legger føringer for arealbruken i fylket, og gir grunnlag for innsigelse fra fylkeskommunen og andre regionale myndigheter. Konsekvensutredningen som ble gjort for gjeldende plan er basert på mål og strategier.

Det er gjennomført:

- Overordna konsekvensutredning av retningslinjene i planforslaget vurdert opp retningslinjer i gjeldende plan.
- Vurdering av foreslåtte retningslinjers relevans sett opp mot delmålene i planforslaget.
- Overordna vurdering av planforslagets virkninger uten å se planforslaget opp mot gjeldende plan.

6.2. Beskrivelse av nullalternativet

Nullalternativet er de arealpolitiske retningslinjene i kapittel 8 i fylkesplan for Nordland, regional plan for Vefsna og regional plan for vannforvaltning i Nordland.

6.3. Beskrivelse og vurdering av planens konsekvenser for miljø og samfunn

Konsekvensutredningen viser at den nye regionale planen for arealforvaltning gir en tydeligere miljøprofil, har stort fokus på natur, vassdrag og klimatilpasning. Og at planforslaget gir i sum en mer helhetlig og oppdatert retning for arealbruk i fylket, i forhold til nullalternativet.

Planforslaget gir en ny arealpolitisk retning i fylket. Det er gjort noen grep for å imøtekomme behovet for å gjøre den regionale planen til et bedre og mer brukervennlig verktøy både for kommunene og regionale myndigheter.

At retningslinjene er redusert i antall bidrar til å skape tydeligere og mer helhetlige føringer. Planforslaget legger opp til at kommunene skal ta de overordnede strategiske valgene i planleggingen, blant annet gjennom planvask og gjennom prinsipper for «rett virksomhet på rett sted».

6.4. Endringer

Som følge av konsekvensutredningen ble det gjort justeringer i planen:

- Arealpolitiske retningslinjer ble omformulert og veiledningstekst tydeliggjort
- Nytt delmål med strategi og tiltak for tema landbruk
- Anbefalingene ble brukt ved utarbeiding av handlingsprogrammet

7. Bærekraftsvurdering av planutkast

7.1. Bakgrunn

Vinteren 2025/26 ble det også gjennomført en bærekraftsvurdering av regional plan for arealforvaltning. Det ble gjort en tilsvarende vurdering av regional plan for livskraftige lokalsamfunn. Norconsult ble tildelt oppdraget med bærekraftsvurdering, som ble oppsummert i en rapport. Målet med rapporten var å gi en overordnet analyse av hvordan planen bidrar til bærekraftsmålene, og identifisere eventuelle skjevheter mellom de tre bærekraftsdimensjonene (økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft) i FNs bærekraftmål.

Norconsults anbefalinger ble brukt som grunnlag for vurdering av tilpasning eller endringer i planutkast og handlingsprogram.

7.2. Resultat

Metodikken som ble brukt var at det ble identifisert et av (169) delmålene til (17) bærekraftsmålene per strategi i planutkastene, deretter ble disse sortert under hver sin bærekraftsdimensjon. For noen av strategiene er det nok flere bærekraftmål som kan identifiseres. Årsaken til valg av denne metoden har vært å kunne avgrense omfanget av vurderingen, med hensyn til tilgjengelig tid og kostnader. På grunn av denne metodikken kan det for noen av strategiene virke å være avgrenset eller at det kan virke ulogisk hvilket bærekraftmål og bærekraftdimensjon som er identifisert. En utvidet vurdering der en ser på flere bærekraftmål, og potensielt flere bærekraftdimensjoner, per strategi, vil kunne bidratt til ytterligere nyansering av funnene.

Utreder foreslo noen endringer i hoved- og delmål i rapporten, og det ble foreslått noen endringer i strategier og tiltak for å få en jevnere fordeling mellom bærekraftsdimensjonene. Disse innspillene ble vurdert i utarbeidelsen av handlingsprogrammet.

Som følge av rapporten ble det gjort noen justeringer i strategier og tiltak, samt måltekst for å til sammen få en jevnere fordeling mellom bærekraftsdimensjonene.